

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи
та міжнародної діяльності
Наталія ВІННІКОВА

«15» _____ 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ»

для аспірантів

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
освітнього рівня: третього (освітньо-наукового)
освітньої програми: «Освітні, педагогічні науки»

Київ – 2025

Розробники:

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти

Викладачі:

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри освітології та психолого-педагогічних наук

Протокол № 2 від 03.02.2024р.

Завідувач кафедри Хоружа Людмила ХОРУЖА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки»

03.02. 2024р.

Гарант освітньо-наукової програми Хоружа Людмила ХОРУЖА

Робочу програму перевірено

15.02. 2024 р.

Завідувач аспірантури, докторантури Тригуб Ілона ТРИГУБ

Пролонговано:

на 2024/2025 н.р. Хоружа (Хоружа Л.Л.), «15» 02 2025 р., протокол № 1
на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____
на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____
на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Інноваційні стратегії професійної освіти		
Рік навчання/ семестр	II /4	II /4
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	32	16
Самостійна робота	80	104
Модульний контроль	8	-
Форма підсумкового контролю	Залік	Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у здобувачів наукового ступеня доктора філософії уявлень про інноваційні стратегії професійної освіти, її зміст та структуру, складники професійної компетентності фахівця в контексті викликів ринку праці; розвиток дослідницької компетентності здобувачів третього рівня вищої освіти.

Завдання :

- ознайомлення з актуальними проблемами розвитку професійної освіти, визначення ролі й місця професійної освіти у соціокультурному та економічному розвитку суспільства;
- аналіз нормативних засад та закономірностей функціонування системи освіти, зокрема професійної;
- визначення сучасних тенденцій розвитку ринку праці як основи розвитку професійних компетентностей фахівця;
- розкриття сучасних інноваційних стратегій професійної освіти та їхня характеристика;
- розвиток наукового потенціалу здобувачів третього рівня вищої освіти, вмінь вести наукові дискусії в процесі обговорення актуальних проблем розвитку професійної освіти;

У процесі опанування здобувачами змісту дисципліни «Інноваційні стратегії професійної освіти» аспіранти набувають загальні та фахові **компетентності**:

Програмні компетентності	Код	Значення компетентності
Загальні компетентності	ЗК 1	Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності; реалізація власного аксіологічного та наукового потенціалу.
	ЗК 2	Здатність до розуміння сучасної методології освіти; здатність до застосування методів наукового пізнання; проведення науково дослідної діяльності; методологічно та технологічно грамотне здійснення наукового дослідження, інтерпретація його результатів; ефективне висвітлення та поширення знань щодо наукових досліджень та інновацій, аналізу міждисциплінарних явищ та процесів.
	ЗК 4	Здатність до аналізу інформації з різних джерел, користування бібліотечними фондами (традиційними і електронними); професійне володіння основними методами, способами і засобами набуття, зберігання, обробки інформації; створення презентацій та ефективне використання мультимедійних технологій, програмного забезпечення для виконання науково-дослідницьких завдань.
Фахові компетентності	СК 1	Здатність оперувати науковою термінологією педагогічної науки та вибудовувати ієрархію наукових понять за рівнями їх узагальнення; розуміти системність, взаємозв'язок та цілісність педагогічних явищ і процесів,

		багатогранність практичної спрямованості педагогіки; орієнтуватися у сучасній нормативно-правовій базі розвитку освіти, тенденціях освітньої політики в Україні; розглядати педагогічні явища, розвиток освіти та науки у їх історичній ретроспективі; застосовувати компаративний аналіз щодо вивчення педагогічних проблем у зарубіжному та вітчизняному контекстах; узагальнювати та продукувати інноваційний педагогічний досвід у власному науковому дослідженні; досягати наукових результатів, які створюють нові знання, зокрема у міждисциплінарних напрямках
	СК 3	Психологічна готовність до наукової діяльності, розвиток наукового мислення; здатність володіти знаннями про закономірності філогенезу та онтогенезу людини на різних вікових етапах, про розвиток психічних процесів людини; до емоційної саморегуляції, розвитку волевих якостей, самоорганізації та самоактуалізації; самоаналізу результатів наукової діяльності; виявлення креативних здібностей самостійно виявляти, ставити та розв'язувати задачі дослідницького характеру; дотримання етичних принципів роботи в системі «людина – людина»; виявлення емпатії, поваги до індивідуальних особливостей інших людей.
	СК 4	Здатність проводити моніторинг власних наукових результатів; володіти діагностичним інструментарієм оцінки результатів експериментальної роботи; будувати індивідуальну траєкторію власного розвитку та кожного суб'єкта педагогічної діяльності; оцінювати наукову і практичну цінність завдань, які вирішуються у власному педагогічному дослідженні; здійснювати проєкту діяльність на засадах лідерства
	СК 5	Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, ефективної комунікації, презентації наукових доробків та ідей, володіння науковим стилем викладу матеріалу дослідження; до участі у різних видах наукового спілкування; встановлення продуктивних зв'язків з людьми щодо обміну досвідом (емоційним, соціальним, практичним тощо).
	СК 7	Здатність до диференціації педагогічної діяльності відповідно до специфіки професійних категорій; застосування педагогічних технологій у неперервній педагогічній освіті; упровадження інноваційних процесів у професійну освіту; розробки науково-методичного супроводу професійної підготовки

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті опрацювання аспірантами змісту навчальної дисципліни «Теорія та методика професійної освіти» забезпечується досягнення таких програмних результатів навчання:

Код	Значення програмного результату навчання
РН 1	Критично мислити, розумітися в широкому колі філософсько-світоглядних питань, використовувати набутий особистісно-професійний досвід для вирішення наукових та фахових завдань; аналізувати міждисциплінарні явища і процеси; реалізувати власний аксіологічний та науковий потенціал.
РН 2	Застосовувати методи наукового пізнання, проведення науково-дослідної діяльності, розробляти та впроваджувати науково-дослідницькі та інноваційні проєкти, здійснювати наукове дослідження й інтерпретувати його результати, ефективного висвітлювати, поширювати знання щодо наукових досліджень.
РН 3	Розуміти та використовувати положення нормативно-правової бази сфери вищої освіти і дотримуватись норм наукової етики під час дослідницької та викладацької діяльності.
РН 4	Використовувати зарубіжний досвід при реалізації завдань власного дослідження, використовувати іншомовні інформаційні ресурси, які знаходяться у відкритому доступі наукометричних баз, самостійно готувати наукові публікації до зарубіжних видань та брати участь у міжнародних наукових проєктах.
РН 6	Реалізовувати професійну та науково-дослідну діяльність на основі знань про сучасні технології у галузі освітніх, педагогічних наук.
РН 11	Застосовувати методи математичної статистики для обробки і аналізу отриманих експериментальних даних та об'єктивної оцінки результатів дослідження.
РН 12	Здатність здійснювати педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та/або вищої освіти.
РН 14	Застосовувати сучасні педагогічні технології у неперервній педагогічній освіті; розробляти науково-методичний супровід професійної підготовки майбутніх фахівців.

4. Структура навчальної дисципліни Тематичний план для денної форми навчання

№ п / п	Назви теоретичних розділів	Усього	Розподіл годин за видами робіт			Модульний
			Аудиторні			
			Лекцій	Семінари	Самостійна робота	
Інноваційні стратегії розвитку професійної освіти						
1.	Нормативні основи розвитку вітчизняної професійної освіти	14	2	2	10	
2.	Закони і закономірності розвитку професійної освіти	14	2	2	10	
3.	Онтологічна сутність основних категорій професійної освіти	14	2	2	10	
4.	Сутність та структура професійної освіти	14	2	2	10	
5.	Ринок праці, його трансформації та вплив на розвиток професійної освіти	14	2	2	10	
6.	Феномен інноваційності як стратегічний орієнтир розвитку професійної освіти	14	2	2	10	
7.	Характеристика інноваційних стратегій розвитку професійної освіти	14	2	2	10	
8.	Варіативність наукових досліджень з питань професійної освіти	14	2	2	10	
	Модульна контрольна 1, 2					4
	Модульна контрольна 3, 4					4
Разом		120	16	16	80	8

Тематичний план для заочної форми навчання

№ п/ п	Назви теоретичних розділів	Усього	Розподіл годин за видами робіт		
			Аудиторні		
			Лекцій	Семінари	Самостійна робота
Інноваційні стратегії розвитку професійної освіти					
1	Онтологічна сутність основних категорій професійної освіти як наукової галузі	14	2	2	26
2	Закони і закономірності розвитку професійної освіти	14	2	2	26
3	Сутність та структура професійної освіти	14	2	2	26
4	Характеристика інноваційних стратегій розвитку професійної освіти	14	2	2	26
Разом		120	8	8	104

5. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Нормативні основи розвитку вітчизняної професійної освіти.

Орієнтири розвитку вищої освіти на період входження України до Європейського Союзу: «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки»(2022 р.). Роль професійної освіти у розвитку людського капіталу. Індекс людського розвитку. Проблеми національної професійної освіти.

Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», « Про професійно-технічну освіту» , проект закону «Про освіту дорослих» та інші.

Національна рамка кваліфікацій як системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти.

Проект закону України «Про систему професійних кваліфікацій».

Національний класифікатор України "Класифікатор професій", його призначення. Фахова передвища освіта.

Стандартизація освіти: її значення для професійної підготовки фахівця.

Основні поняття теми: людський розвиток, людський капітал, нормативні основи, стратегія розвитку вищої освіти, класифікатор професій, кваліфікація, стандартизація.

Тема 2. Закони і закономірності розвитку професійної освіти.

Вивчення законів і закономірностей – основа отримання нових знань, аналізу наукових теорій та педагогічних технологій.

Поняття закону у педагогіці. Характеристика базових законів, які впливають на розвиток теорії професійної освіти: циклічності у розвитку педагогічних теорій; природної, соціальної, культурологічної та технологічної обумовленості у розвитку педагогічних теорій; полісуб'єктності у розвитку педагогічних теорій; системної інтеграції та диференціації наукового знання у розвитку педагогічної теорії; багатомірних бінарностей у розвитку педагогічних теорій та інше. Професійна освіта як міждисциплінарна проблема.

Технологізація педагогічних теорій. Теорія компетентнісного підходу як теоретична і практична основа реалізації завдань професійної освіти.

Основні поняття теми: педагогічний закон; педагогічна закономірність; циклічність, полісуб'єктність, бінарність у розвитку педагогічних теорій, міждисциплінарність,

Тема 3. Онтологічна сутність основних категорій професійної освіти.

Історія виникнення інституту професій. Професійні функції фахівця. Характеристика і аналіз різних підходів до визначення вченими понять: «професія», «професіонал», «компетентність», «професійна діяльність», «готовність до професійної діяльності», «кар'єра» та інші. Національний освітньо-науковий глосарій прийнятий в Україні.

Зв'язок теорії і методики професійної освіти з іншими науками. Характеристика основних факторів, які впливають на професійний розвиток: вікові зміни; система безперервної освіти; провідна професійно орієнтована діяльність. Основні завдання професійної освіти як наукової галузі. Теорії та концепції професійної освіти, методологічні підходи у її дослідженні.

Основні поняття теми: «професія», «професіонал», «компетентність», «професійна діяльність», «готовність до професійної діяльності», «кар'єра», методологічні підходи.

Тема 4. Сутність та структура професійної освіти.

Формування трудового потенціалу держави у системі професійної освіти, Тенденції суспільного розвитку і вимоги до підготовки спеціалістів у вищій професійній школі. Зміст професійної освіти в контексті сучасних викликів ринку праці. Модель фахівця. Готовність до професійної освіти. Структурні компоненти професійної освіти. Рівні професійної освіти, якість професійної освіти.

Основні поняття теми: трудовий потенціал, тенденції, зміст, форми, методи, стандарти, якість професійної освіти.

Тема 5. Ринок праці, його трансформації та вплив на розвиток професійної освіти.

Поняття «ринок праці» та особливості його формування. Взаємний вплив та перетин інтересів освіти та ринку праці. Фактори, які формують ландшафт ринку праці: демографія, освіта, урядова політика, глобальні економічні тенденції тощо. Система моніторингу попиту і пропозицій на ринку дипломованих фахівців за основними напрямками підготовки: тенденції та нові виклики. Вплив повномасштабної війни в Україні на ринок праці. Безробіття.

Основні поняття теми: ринок праці, моніторинг попиту, освіта, демографія, безробіття.

Тема 6. Феномен інноваційності як стратегічний орієнтир розвитку професійної освіти.

Сутність інновацій у професійній діяльності. Інноваційність в освіті як феномен сталого розвитку. Інноваційні підходи до зміни освітніх програм підготовки фахівців: особливості та тенденції. Взаємодія освіти та бізнесу. Проектна діяльність та її етапи. Моделювання. Центри компетентностей. Наука і професійна освіта. STARTUPи та їхня підготовка.

Основні поняття теми: інновація, інноваційність, сталий розвиток, проект, моделювання, комерціалізація освіти, наукові дослідження.

Тема 7. Характеристика інноваційних стратегій розвитку професійної освіти.

Основні положення «Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року»(2019 р.). Закон України « Про інноваційну діяльність»(2013 р.). Зарубіжний досвід розвитку професійної освіти: інноваційні практики. Типи інноваційних стратегій. Характеристика інноваційних стратегій професійної освіти: розвиток інноваційного потенціалу, методичного супроводу професійної підготовки (форми і методи професійної освіти, квазі-професійні завдання, нові освітні та інформаційні технології у підготовці майбутніх фахівців тощо).

Основні поняття теми: інноваційні стратегії, зарубіжний досвід, інноваційний потенціал, методичний супровід, форми, освітньо-інформаційні технології, квазі-професійні завдання.

Тема 8. Варіативність наукових досліджень з питань професійної освіти.

Актуальні пріоритети наукових досліджень з професійної освіти. Аналіз видів та ознак сучасних наукових досліджень з проблем професійної освіти. Варіативність тематики теоретичних і прикладних наукових досліджень з професійної освіти, наукова і практична цінність дослідження.

Основні поняття теми: варіативність, види теоретичних та прикладних досліджень, напрями досліджень, наукова і практична цінність дослідження.

6. Контроль навчальних досягнень

Загальна кількість балів визначається шляхом накопичення балів, отриманих за виконання аспірантом різних видів роботи, які оцінюються з розрахунку, що 100 балів є максимальною кількістю.

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти (денна форма навчання)

Види діяльності аспіранта	Максимальна к-сть балів за одиницю	Інноваційні стратегії професійної освіти	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	8	8
Відвідування семінарських занять	1	8	8
Робота на семінарському занятті	10	8	80
Робота на практичному занятті	10	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	8	40
Виконання модульної роботи	25	4	100
Разом			236
Розрахунок коефіцієнту $236:100=2,36$			

6.2. Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти (заочна форма навчання)

Види діяльності аспіранта	Максимальна к-сть балів за одиницю	МОДУЛЬ 1	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4
Відвідування семінарських занять	1	4	4
Робота на семінарському занятті	10	4	40
Робота на практичному занятті	10	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	8	40
Виконання модульної роботи	25	-	-
Разом			88
Розрахунок коефіцієнту $88:100=0,88$			

6.3. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми та завдання для самостійної роботи	Кількість	
		годин	балів
1.	Проаналізуйте закони України «Про вищу освіту» та «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту» щодо положень, які стосуються професійної освіти та підвищення її якості.	10	5
1. 2.	Визначить сутність феномену міждисциплінарності професійної освіти., проаналізувавши і вказавши відповідні наукові джерела.	10	5
1. 3.	Виберіть з «Національного освітньо-наукового глосарію»(2018 р.) 5 термінів, які стосуються проблеми професійної освіти.	10	5
1. 4.	Проаналізуйте різні наукові підходи вчених (2-3) до розробки моделі сучасного фахівця. Складіть таблицю.	10	5
1. 5	Наведіть статистичні дані, с посиланням на джерело, щодо впливу повномасштабної війни в Україні на ринок праці.	10	5
1. 6	Розкрийте шляхи співпраці освіти і бізнесу щодо підвищення якості професійної освіти	10	5
1. 7	Розробіть квазі-професійне завдання для здобувачів освіти відповідно до предмету Вашого дослідження.	10	5
1. 8	Наведіть приклади 5 наукових досліджень з професійної освіти, які за своїм змістом суголосні темі Вашого дослідження.	10	5
	Всього	80	40

6.4. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання (для денної форми навчання)

Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи.

Кількість балів	Характеристика
20 - 25	модульна контрольна робота характеризується відсутністю помилок, що засвідчує про сформовані вміння та міцні знання матеріалу, які складають зміст модуля
15 - 19	у модульній контрольній роботі наявні незначні помилки
9 - 14	у модульній контрольній роботі наявні суттєві помилки, частину з яких аспірант спроможний усунути у разі незначної допомоги викладача
0 - 8	у роботі наявні суттєві помилки; аспірант потребує постійного роз'яснення викладача, щоб усунути виявленні помилки

6.5. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестрове оцінювання здійснюється у формі заліку.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
Fx	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисциплін

7. Навчально-методична карта дисципліни «Інноваційні стратегії професійної освіти» (для денної форми навчання)

Навчально-методична карта дисципліни «Інноваційні стратегії професійної освіти» (для заочної форми навчання)

Інноваційні стратегії розвитку професійної освіти				
88				
Назва дисципліни				
Кількість балів				
Лекції	1	2	3	4
Теми лекцій	Онтологічна сутність основних категорій професійної освіти як наукової галузі	Закони і закономірності розвитку професійної освіти	Сутність та структура професійної освіти	Характеристика інноваційних стратегій розвитку професійної освіти
К-ть балів	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Теми семінарських занять	Онтологічна сутність основних категорій професійної освіти як наукової галузі	Закони і закономірності розвитку професійної освіти	Сутність та структура професійної освіти	Характеристика інноваційних стратегій розвитку професійної освіти
Робота на практичних заняття	11 балів	11 балів	11 балів	11 балів
Самостійна робота	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів
Модульний контроль	МКР 1 (25 балів)		МКР 2 (25 балів)	
Підсум. контр.	Залік			

8. Рекомендовані джерела:

1. Ващенко А.П. Перспективи розвитку професійної освіти в Україні. Збірник наукових статей. К., 2017. Вип. 5. С. 273–282.
2. Дубасенюк О. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. 444 с.
3. Лозовецька В. Концептуальні засади професійного саморозвитку сучасної особистості <https://core.ac.uk/download/pdf/20054037.pdf>
4. Національний освітньо-науковий глосарій. К.: ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 524 с. https://lib.iitta.gov.ua/715512/1/Glosariy_Full_Fin.pdf
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.
6. Пуховська Л.П. Європейські стратегії, підходи і моделі розвитку освіти. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. Вип. 2 (20), 2021. С.51-62.
7. Стинська В. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навчально-методичний посібник. Івано–Франківськ, 2021.137 с.
8. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
9. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні : навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / [авт.-укл.: Т.О.Дороніна]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 250 с.
10. Теорія і практика вищої професійної освіти: навч. посібник / Укл.: М. О. Давидюк. Вінниця, 2015. 94 с.
11. Хомишин І.Ю. Освіта і ринок праці: взаємний вплив та перетин інтересів. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2017. <https://cutt.ly/OwJlOnvT>
12. Хоружа Л.Л. Соціально-психологічні аспекти переходу педагогічного знання в інновацію. Освітологічний дискурс, 2021.С.103-117.
13. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.
14. Stynska V., Kondur O. Strategies of professional preparation of the competitive specialist in the conditions of information environment. Contemporary technologies in the educational process: monografia. Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. P. 75–81.

Допоміжні:

1. Зінченко А. Г., Саприкіна М. А. Навички для України 2030: Погляд бізнесу. Київ: Видавництво «ЮСТОН», 2016. 36 с.
2. Курбатов С. В. Освітні інновації: контури майбутнього: [монографія] / С.В.Курбатов // Феномен інновацій : освіта, суспільство, культура; [за ред. В. Г. Кременя]. – К. : Педагогічна думка. – 2008. – 472 с.
3. Ничкало Н.Інновації у розвитку професійної освіти в умовах ринку праці: досвід, суперечності, перспективи. :<https://lib.iitta.gov.ua/711104/1/25.pdf>.
4. Стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzhendostandard-na-grupu-profesij-vikladachi-zakladiv-vishoyi-osviti> (дата звернення: 28.03.2021).
5. Пуховська Л., Леу-Севериненко С. Міжнародні і вітчизняні тренди розвитку центрів професійної досконалості / Професійна освіта. № 4. 2020. С. 48-54.